

Boekbesprekingen

Algemene economie

The Economics of Gender

Joyce P. Jacobsen, *The Economics of Gender*.
Second Edition
Oxford, Blackwell Publishers, 1998, xxiv +
515 blz. – Prijs: 60 GBP
ISBN 0-631-20727-9

Dit is een studieboek zoals alleen Amerikanen het kunnen maken, het resultaat van jaren lesgeven, en van voortdurende aanpassing en vervollediging van cursusmateriaal.

Het doel van het boek is dubbel: enerzijds economie op een andere dan de gebruikelijke manier te introduceren bij een ruimer publiek, en anderzijds studenten die al meer vertrouwd zijn met het economisch discours leren kijken naar de sociale achtergronden en gevolgen van het economisch gebeuren. Uiteraard dit alles benaderd vanuit een genderstandpunt.

Het leuke aan het boek is dat het op verschillende manieren kan worden gebruikt. Het is bedoeld als een cursustekst, en ieder hoofdstuk wordt dan ook afgesloten met discussievragen. Daarnaast is het eigenlijk een zeer bruikbaar handboek voor eenieder die met vrouwenstudies bezig is.

Het boek geeft een overzichtelijk, uitgebalanceerd en up-to-date overzicht van de verschillen tussen vrouwen en mannen op het vlak van economische activiteiten, mogelijkheden en beloningen. Een greep uit de aangesneden thema's: waarom wer-

ken mannen en vrouwen, en wat zijn de participatieverschillen? waarom verdienen vrouwen minder dan mannen? welke grote verschillen zien we tussen verschillende landen? wat leert ons de geschiedenis? In de inleiding zet de auteur al onmiddellijk de toon voor het hele boek: economische agenten kunnen zowel mannen als vrouwen zijn. Zij nemen economische beslissingen, zowel op "de markt" en in de bedrijven als in hun huishoudens. De economische wetenschap heeft met dit laatste te weinig rekening gehouden in haar theorievorming: de mens is meer dan een *homo economicus*. Met grote spijt stel ik vast dat dit een echt Amerikaans boek is, in die zin dat het volledig gefocust is op de concrete Amerikaanse maatschappelijke situatie, en het hoofdstuk met internationale vergelijkingen kan deze eenzijdige benadering niet goedmaken. Anderzijds is het natuurlijk onmogelijk een "algemeen" boek te maken, zonder te vervallen in grove veralgemeningen en oppervlakkigheid waaraan de lezer ook weinig heeft. Want wie geïnformeerd wil zijn over de economische situatie van vrouwen in de Verenigde Staten, heeft aan dit boek een meesterwerk. Neem bijvoorbeeld het hoofdstuk over "Welfare Reforms". De auteur legt duidelijk uit wat Welfare is, wat de voordelen en de nadelen van bepaalde beleidsbeslissingen zijn, welke hervormingen voorliggen. Mijn conclusie: een zeer goede intro-

den
en
heuvel
hotel
restaurant
taverne
Confereentiecentrum
Enjoy the difference!

- * ZAKENDINERS - BANKETTEN - ONTBIJTMEETINGS -
PERSCONFERENTIES - VERGADERINGEN, ...
- * RESIDENTIELE- EN DAGCONFERENTIES !
- * GASTRONOMISCHE WEEKENDS !
- * FAMILIEFEESTEN !

P.S.: ALS U ECHT "THE DIFFERENCE" WIL ERVAREN, BEL ONS DAN METEEN !

Geelsebaan 72-74 E-mail: denenheuvel@innnet.be Tel. (014) 85 04 97
B-2460 Kasterlee Website: <http://www.denenheuvel.be> Fax (014) 85 04 96

print, papier en verpakking

ductie tot het thema, en zeker voor wie geïnteresseerd is in de Amerikaanse situatie een must. En tegelijkertijd een hint: wie doet deze oefening over voor de Europese Unie?

Mieke Van Haegendoren

The Economics of Life

Gary S. Becker en Guity Nashat Becker, *The Economics of Life: From Baseball to Affirmative Action to Immigration, How Real-World Issues Affect Our Everyday Life*
New York, McGraw-Hill, 1998, xv + 329 blz.
- Prijs: 11,99 GBP
ISBN 0-07-006709-0

Sinds 1985 schrijft Gary Becker doorgaans maandelijks een commentaarstuk in *Business Week*. Dit boek is een collectie van 138 stukjes die Becker en zijn vrouw, de historica Guity Nashat Becker, ordenden en bijeenbrachten. Gary Becker is een reus in de economische wetenschap en is met Milton Friedman en George Stigler een van de boegbeelden van de School van Chicago. Gary Becker heeft een minder uitgesproken politiek profiel, maar zijn academisch werk is daarom niet minder controversieel. Becker vertrekt van het gebruikelijke economische paradigma, dat hierop neerkomt: (1) menselijk gedrag valt goed uit te leggen door er van uit te gaan dat mensen doorgaans rationeel hun geluk nastreven maar daarbij op beperkingen botsen; (2) om veranderingen of verschillen in gedrag uit te leggen, moet men in de eerste plaats kijken naar veranderingen of verschillen in de beperkingen en keuzemogelijkheden, en niet naar veranderingen of verschillen in fundamentele voorkeuren.

Becker gaat zeer ver in het toepassen van dit paradigma in domeinen die voordien buiten het klassieke studieterrain van de economie lagen en veeleer tot de sociologie behoorden, zoals sociale discriminatie, onderwijs, criminaliteit, fertiliteit, gezinsvorming, het huwelijk enz. In 1992 kreeg Becker de Nobelprijs Economie, o.m. voor zijn werk over sociale discriminatie, menselijk kapitaal en criminaliteit. Niet iedereen was even gelukkig met zijn manier van analyseren ...

Beckers opstellen zijn gegroepeerd rond een twaalftal thema's waarop hij ook academisch werk heeft gepleegd, zoals de arbeidsmarkt, migratie, menselijk kapitaal en scholing, het gezin, sociale discriminatie, criminaliteit, belangengroepen en politiek, enz. Door alle stukjes waait de "Chicago wind". Er is ondubbelzinnige oppositie tegen verregaande overheidsinmenging, centrale planning, illegale migratie, beschermde vakbonden, gelijk gesubsidieerd hoger onderwijs voor alle inkomensgroepen, tarieven en quota's zelfs indien andere landen die opleggen, ... Er is ondubbelzinnige steun voor het recht op legale migratie, privatisering van openbare bedrijven, vrije schoolkeuze, legalisering van (sommige) drugs, afdwingen van huwelijkscontracten, competitie tussen geloofsovertuigingen, hernieuwbare mandaten voor rechters in plaats van levenslange benoeming, strengere straffen voor ernstige (gewelddadige) misdaden, hervormingen van sociale uitkeringen gericht op de kinderen in plaats van op de moeders en welzijnswerkers, enz. Zoals andere economen van de School van Chicago is Becker sociaal bewogen en is hij overtuigd dat het

klassieke liberalisme de beste garanties biedt om het welzijn van de mensen te verzekeren.

Walter Nonneman

Baumol's Cost Disease

Ruth Towse, ed., *Baumol's Cost Disease: the Arts and other Victims*
Cheltenham/Northampton, Edward Elgar, 1997, xvii + 527 blz. - Prijs: 65 GBP
ISBN 1-85898-508-0

Dat William Baumol (naast econo- mist ook docent beeldhouwen aan Princeton) nog altijd de Nobelprijs niet gekregen heeft, is voor mij een van de vele mysteries des levens, dat door de uitgave van dit boek alleen maar verdiept wordt.

Iedere econo- mist van micro-, meso- of macroniveau kent en gebruikt wel inzichten van Baumol, maar niemand gebruikt ze allemaal. Dit boek, met Ruth Towse als editor, behandelt zijn werk (29 bijdragen, naast drie kritieken die door Baumol bijgetreden worden) over de door hem bedachte "cost disease" in de wereld van de kunst. Met dat concept riep hij een heel nieuw vakgebied in het leven: de culturele economie.

"Cost disease" is het verschijnsel dat de relatieve lonen van uitvoerende "live" kunstenaars steeds hoger worden omdat zij de globale productiviteitstoename in de samenleving niet kunnen volgen. Men kan bijvoorbeeld een symfonie moeilijk dubbel zo snel of met een half orkest uitvoeren als antwoord op een algemene productiviteitsverdubbeling. De Pravda blokletterde dan ook: "Kapitalisme vernietigt de Kunst!"

Baumol wilde natuurlijk alleen maar zeggen dat subsidie nodig was. De papers zijn in zeven groepen ingedeeld: autobiografische papers (met een interessant stuk over economische methode en hoe die zich tot kunst verhoudt), diagnose van de "cost disease", empirische ondersteuning, beleidsimplicaties, toepassingen op gezondheidszorg, bibliotheken en onderwijs. Twee delen hebben minder met de "cost disease" te maken: economische aspecten van kunst en geschiedenis van kunst.

Het heeft natuurlijk geen zin alle papers hier te bespreken, en ik zal dat dan ook niet doen. Wat, naast de inhoudelijke originaliteit, opvalt in Baumols teksten is de onwaarschijnlijke helderheid van zijn betoog, die, volgens hem, tot stand komt omdat hij graag zijn teksten zelf begrijpt. De enige conclusie die men kan trekken na de lectuur van dit boek, dat dan nog maar betrekking heeft op een deeltje van Baumols werk, is: Nobelprijscomit e, ontwaak!

Marc Jegers

Managing capital flows and exchange rates

Reuven Glick, ed., *Managing capital flows and exchange rates: Perspectives from the Pacific Basin*
Cambridge, Cambridge University Press, 1998, x + 515 blz. - Prijs: 45 GBP
ISBN 0-521-62323-5

Dit boek bevat de bijdragen tot een conferentie over monetaire kwesties in de "Pacific Rim". De conferentie was georganiseerd door de Federal Reserve Bank of San Francisco en

had plaats in september 1996. Tot de bekendste auteurs behoren Stephen Turnovsky, Geoffrey Frankel en Ronald McKinnon. De verschillende bijdragen geven een degelijke analyse van diverse theoretische en economisch-politieke aspecten die verbonden zijn aan internationale kapitaalbewegingen en wisselkoersen. In het licht van de Aziatische crisis is het boek zeer welkom. De bijdragen werden evenwel geschreven voordat de Aziatische crisis uitbrak. Het eerste deel is gewijd aan de determinanten van internationale kapitaalbewegingen en wisselkoersen. De bijdrage van Bohn en Tesar bekijkt de bilaterale kapitaalstromen tussen de Verenigde Staten en Azië. Zij onderzoeken in welke mate de Amerikaanse investeerders aangetrokken werden door de verwachte opbrengsten in Azië, dan wel afgestoten werden door de interestwijzigingen in de VSA. Goldberg en Klein analyseren welke rol wisselkoerswijzigingen hebben gespeeld in de buitenlandse directe investeringen en handel tussen de VSA, Japan, Latijns-Amerika en Zuidoost-Azië. Agénor en Hoffmaister gaan na wat de endogene wijzigingen in kapitaalstromen en wisselkoersen zijn ten gevolge van wijzigingen in de binnenlandse en buitenlandse macro-economische omgeving. Eicher en Turnovsky, ten slotte, hanteren een stochastisch groei-model om de impact van risicowijzigingen te schatten. Het tweede deel handelt over de determinanten van een ommekeer in kapitaalstromen en wisselkoerscrises, waarbij Meese en Rose bestuderen hoe speculatieve aanvallen in ontwikkelingslanden verklaard kunnen worden door macro-

economische indicatoren. Op hun beurt gaan Gerber en Lall in op de vraag hoe "derivatives" hebben bijgedragen tot de crisis van de Mexicaanse peso van 1994. Het belang van "contagion" (besmetting) van economieën door financiële schokken elders komt aan bod in de bijdragen van respectievelijk Frankel en Schmukler, en Wolf.

De bijdragen in het derde deel van het boek betreffen de effecten van internationale kapitaalbewegingen op financiële markten. Het artikel van Reisen bespreekt de oorzaken en de houdbaarheid van kapitaal-inflows en van de daarmee overeenstemmende tekorten op de lopende rekening. McKinnon en Pill geven op hun beurt aan hoe financiële liberalisering kan leiden tot excessieve leningen ter financiering van speculatieve en riskante investeringen. De bijdrage van Kamin en Wood onderzoekt hoe kapitaalstromen de geldvraag, het interestpeil en de geëgreerde vraag hebben beïnvloed in Latijns-Amerika en Oost-Azië. Het vierde deel tracht te antwoorden op de vraag wat de geëigende nationale respons is op plotse kapitaal-inflows. In de bijdrage van Kletzer en Spiegel wordt nagegaan welke kosten verbonden zijn aan een sterilisatiebeleid, terwijl Reinhart en Smith zich buigen over de efficiëntie en wenselijkheid van de kapitaalcontroles die diverse Aziatische en Latijns-Amerikaanse landen hebben ingesteld om kapitaal-inflows te controleren en te verminderen. Het artikel van Cowan en De Gregorio analyseert de recente Chileense ervaringen met wisselkoersbeleid en kapitaalcontroles. De grote verscheidenheid van artikelen en hun hoog theoretisch en em-

pirisch niveau, maken van dit boek een zeer welkome aanwinst op de boekenplank van de economist die internationale kapitaalbewegingen onderzoekt en geïnteresseerd is in de beleidsimplicaties ervan. Het zou uitermate interessant zijn de opinies van de auteurs te kennen na het losbarsten van de Aziatische crisis.

Ludo Cuyvers

On the Foundations of Monopolistic Competition and Economic Geography

B. Curtis Eaton en Richard G. Lipsey, *On the Foundations of Monopolistic Competition and Economic Geography: The Selected Essays of B. Curtis Eaton and Richard G. Lipsey (Economists of the Twentieth Century Series)*
Cheltenham/Lyme, Edward Elgar, 1997,
xxvii + 314 blz. - Prijs: 59,95 GBP
ISBN 1-85898-536-6

Eaton en Lipsey zijn niet de eersten de besten, maar hebben sinds 1975 (en tot ongeveer 1990, zo blijkt uit dit boek) hun sporen verdiend met hun bijdragen over de formele gelijkwaardigheid van monopolistische concurrentie en economische aardrijkskunde. De uitgeverij vond dit voldoende reden om hun papers te bundelen. Dat is uiteraard prettig voor beide heren, maar volgens mij een beetje overbodig, want de meeste en belangrijkste artikelen zijn verschenen in klassieke economische tijdschriften, die nog niet door de tand des tijds vormalen zijn. Wel maken de auteurs van de gelegenheid gebruik om ook een drietal nog niet gepubliceerde papers in de bundel op te nemen.

In de inleiding wordt het werk van beiden (door henzelf) in een ruimer perspectief geplaatst. Ze besluiten daarbij dat het uiteindelijk tot de ondergraving van de neoklassieke benaderingswijze voor de beschrijving van economische mechanismen leidt wegens het bestaan van ondeelbaarheden, specificiteit van inputs en diversiteit. Het is dan ook in de analyse van deze drie fenomenen, en hun interactie, dat de verdienste van Eaton en Lipsey ligt. De in dit boek vermelde teksten (de meeste vereisen voor de lectuur een meer dan inleidende kennis van micro-economie en wiskunde) bewijzen dat deze verdienste groot is.

Marc Jegers

Economic Analysis of Production Price Indexes

Franklin M. Fisher en Karl Shell, *Economic Analysis of Production Price Indexes*
Cambridge, Cambridge University Press,
1998, xiii + 226 blz. - Prijs: 14,95 GBP
ISBN 0-521-55623-6

Dit boek gaat over de constructie van prijsindices voor inputs en outputs. De auteurs zetten zich af tegen een traditionele axiomatische benadering, waarbij een reeks consistentievoorwaarden worden geformuleerd waaraan indices moeten voldoen. Zij zijn voorstander van een zogenaamde economische benadering van input- en outputprijsindices, die gebaseerd is op de onderliggende economische productietheorie. Het boek concentreert zich op prijsindices, maar de theorie heeft tegelijk ook implicaties voor indices van

hoeveelheden. Daarbij wordt geen exacte kennis van de onderliggende technologieën voorondersteld. Met behulp van geobserveerde input- en outputcombinaties worden grenzen geformuleerd voor onbekende technologische situaties. In het begin van het boek wijzen de auteurs ook op de mogelijkheden om op een analoge wijze efficiëntie- en productiviteitsindices te construeren, maar verder wordt daar geen aandacht aan besteed.

In het geval van eenvoudige inputdeflatie, bijvoorbeeld, stellen zij een ratio voor van huidige tot initiële kosten. Ze onderscheiden daarbij reële en monetaire effecten, met behulp van de kosten om de initiële outputs tegen huidige prijzen te produceren. Homogeniteit van graad één in de inputprijzen wordt behouden, maar homogeniteit van graad één in de inputhoeveelheden wordt opgegeven ten voordele van een reeks andere eigenschappen, onder meer circulariteit.

Meer algemeen onderscheiden de auteurs in hun analyse drie niveaus: ondernemingen, sectoren en economieën. Verder worden verschillende marktvormen geanalyseerd: competitie, monopolie en monopsonie. Ook worden zowel open als gesloten economieën beschouwd om situaties van een vast en een variabel aanbod van inputs respectievelijk vraag naar outputs te kunnen modelleren. Het boek behandelt eerst in twee hoofdstukken de constructie van outputindices. In de daaropvolgende twee hoofdstukken worden inputindices besproken. Het slot hoofdstuk betreft de aggregatieproblematiek van zowel outputs als inputs.

Na hun grensverleggend werk op

het gebied van consumptie-indices in de vroege jaren zeventig, zijn Fisher en Shell er opnieuw in geslaagd om innovatief werk af te leveren. Dit theoretische werk mag in geen enkele gespecialiseerde bibliotheek ontbreken.

Kristiaan Kerstens

Gemeenten in ontwikkeling

Theo Toonen, Marcel van Dam, Mariëtte Glim en Guido Wallagh, Gemeenten in ontwikkeling: Herindeling en Kwaliteit Assen, Van Gorcum, 1998, vii + 152 blz. - Prijs: 45 NLG ISBN 90-232-3428-6

Deze opdrachtstudie is een kwalitatief effectenonderzoek, dat nagaat wat de langetermijneffecten zijn van de stuksgewijs doorgevoerde schaalhervormingen in Nederland (periode 1982-1994) op de kwaliteit van de gemeenten. De auteurs onderscheiden drie kwaliteitsniveaus: de operationele kwaliteit (het management), de bestuurlijke kwaliteit (legitimiteit) en de institutionele kwaliteit (betrouwbaarheid, zekerheid). Zij passen die kwaliteitsniveaus toe op vier "beelden" van gemeenten: de gemeente als emanatie van een gemeenschap, de gemeente als dienstverlener, de gemeente als actor in het bestuursstelsel en de gemeente als organisatie (herindeling dwingt tot organisatieverandering). Zo komen de auteurs tot twaalf aandachtsvelden, die de basis zijn voor een representatief onderzoek via schriftelijke enquêtes bij negen sleutelpersonen uit alle 104 heringedeelde gemeenten. Intrigerend, maar verder niet uitge-

werkt, is dat 50% van de respondenten de nieuwe gemeente nog te klein vindt. De herindeling blijkt vooral de professionaliteit van de gemeente als dienstverlener te versterken (minder kwetsbaar apparaat, betere ambtenaren en dienstverlening, betere besluitvorming enz.). Het valt op dat burgemeesters en ambtenaren (de "internen") daarover een positiever beeld hebben dan de externen, die focussen op de toename van bureaucratie, meer verkoking, gebrek aan coördinatie enz. De respondenten zien weinig effecten op het verbeteren van de legitimiteit (meer vertrouwen in de gemeente, betere politici enz.) en ook het versterken van de gemeente in het bestuursstelsel is zwak. De effecten op het gemeenschapconcept roepen tegenstrijdige reacties op, te verklaren door de grote interpretatieverschillen. Vooral externen gaan ervan uit dat herindeling tot verminderde betrokkenheid leidt.

In een laatste stap vergelijken de auteurs effecten in hervormde gemeenten met niet-hervormde gemeenten. De resultaten zijn ontvullend: de "burgers in heringedeelde gemeenten zijn niet slechter maar ook niet beter af dan inwoners van niet-heringedeelde gemeenten" (blz. 115). Inzake lastendruk en aard van politici blijken er geen verschillen. De nieuwe gemeenten besteden wel (op korte termijn) meer aandacht aan burgerparticipatie: dat heeft dan vooral betrekking op wijk- en dorpsraden.

De auteurs stellen dat actoren vanuit verschillende beelden over de gemeente en vanuit verschillende invullingen van het begrip kwaliteit tot verschillende beoordelingen komen van de voor- en nadelen van

herindeling en dat ze vaak naast elkaar praten. Eindconclusie is dat herindeling niet over de ideale schaal moet gaan (die bestaat niet), maar wel over conflicterende meningen over de rol van gemeenten. Mijn voornaamste kritiek op dit boek betreft de methodologie. Het theoretisch kader over kwaliteit en profiel is interessant, maar de criteria zijn niet geïndiceerd (de vragenlijst is evenmin opgenomen). Voor de negen groepen komt per gemeente één individu aan bod. Voor burgemeesters en ambtenaren is dat logisch, maar de validiteit van de mening van één externe respondent is zwak. Het gebruik van een schriftelijke vragenlijst om kwalitatieve concepten te verkennen en de keuze voor representativiteit dwingen tot oppervlakkigheid en laten geen genuanceerde besluiten toe, gerelateerd aan types gemeenten en probleemsituaties. Deze aanpak leidt tot zeer "open" resultaten op een oppervlakkig niveau, veralgemeend voor een zeer heterogene groep gemeenten. De vergelijking met niet-heringedeelde gemeenten is beperkt tot enkele punten waarover cijfermateriaal voorhanden was. Het uit elkaar halen van het gemeentelijk profiel in 12 aspecten doet weinig recht aan de integrale kwaliteitszorg: een bestuurskrachtige gemeente moet immers voor alle aspecten terzelfder tijd aan veranderde kwaliteitsvereisten beantwoorden. De studie bewijst daarmee vooral hoe complex effectenonderzoek naar herindeling van gemeenten wel is.

Filip De Ryck

Emerging Market Capital Flows

Richard M. Levich, ed., *Emerging Market Capital Flows: Proceedings of a Conference held at the Stern School of Business, New York University on May 23-24, 1996 (The New York University Salomon Center Series on Financial Markets and Institutions, 2)* Boston/Dordrecht/Londen, Kluwer Academic Publishers, 1998, xiii + 474 blz. - Prijs: 280 NLG
ISBN 0-7923-9976-5

Onder meer doordat zij een sterker marktgeoriënteerd economisch beleid voeren, zijn een reeks ontwikkelingslanden er in korte tijd in geslaagd grote interesse los te weken van allerhande categorieën buitenlandse investeerders, en uit te groeien tot wat men noemt "ontluikende" ("emerging") financiële markten. Parallel groeit ook de onderzoeksaandacht voor deze markten. Vanaf het pionierswerk van voornamelijk het IFC, de private financieringsarm van de Wereldbankgroep, in het begin van de jaren tachtig (onder meer door Antoine Van Agtmael), zijn de ontluikende financiële markten nu uitgegroeid tot een van de favoriete nieuwe speeltuinen van onderzoek. De algemene theorievorming in financiering over efficiënte markten, en marktanomalieën, kan er lustig op uitgetest worden; recent zorgen een aantal financiële crisissen in deze markten, met name eerst in Mexico (1994) en vooral zeer recent in Azië en Rusland, voor nog grotere aandacht, nu ook de kwetsbaarheid van zulke markten en de grote impact op de wereldeconomie worden blootgelegd. Het voorliggende werk is een bundel teksten van een congres over deze materie, dat midden 1996 aan

New York University werd gehouden. Het geeft zeer goed de (onderzoeks)stand van zaken weer vóór het uitbreken van de huidige financiële crisis(sen). De bijdragen zijn gerangschikt in vijf subsecties, en behandelen in feite vijf van de grote onderzoeksvragen in dit domein. Het werk begint met de behandeling van de meer beleidsgerichte vraag naar het optimale beheer door het ontvangende land van de nieuwe verhoogde kapitaalinvloei en het vermijden van nieuwe schuldcrisissen. Vooral interessant zijn de contrasterende ervaringen van Mexico en Chili op dit vlak. Een tweede deel behandelt de traditionele vraag naar de karakteristieken van ontluikende markten. Met andere woorden: gedraagt de prijsvorming zich zoals theoretisch wordt voorgeschreven, en wat zijn de anomalieën die optreden? Een derde deel bekijkt de mate van integratie, zowel onderling als met ontwikkelde financiële markten, en bekijkt dus de mate van relatie in de prijsvorming tussen de verschillende markten wereldwijd. Een vierde reeks bijdragen analyseert de traditionele risico's voor de uitlener of investeerder in deze markten met bijdragen over deviezen-, rente- en politieke risico's. De laatste sectie bijdragen is meer specifiek van aard en gewijd aan voorstellen voor een ordelijker (internationaal geijkte) regeling van faillissementen van bedrijven in ontluikende markten. Ondanks de aard van dit werk als bundeling van losse bijdragen geeft het de lezer een vrij volledig overzicht van de aard, de opportuniteiten en de gevaren van ontluikende markten, zonder grote hiaten en/of overdreven herhalingen. Na de le-

zing is het perfect duidelijk waarom de huidige crisis in een reeks ontluikende markten zulke ingrijpende gevolgen heeft, niet alleen voor de betrokken landen, maar ook voor de hele wereldeconomie.

Danny Cassimon

Maritime Economics

Martin Stopford, *Maritime Economics. Second edition* Londen/New York, Routledge, 1997, xxx + 562 blz. - Prijs: 22,99 GBP
ISBN 0-415-15310-7 (pbk)

In deze rubriek komen maar zelden tweede edities of herdrukken aan bod. Uitzondering wordt gemaakt voor een totaal herziene uitgave van een alom geprezen werk. Dat is voor dit boek zeer zeker het geval. *Maritime Economics* van Martin Stopford is uitgegroeid tot het basiswerk. Dat wordt binnen de kring van wetenschappers algemeen erkend, niet evident voor "academia". Bovendien blijken ook de praktijkmensen zich meer en meer op Stopford te beroepen. De reden ligt voor de hand: Martin Stopford heeft een rijkgevulde carrière, met functies in de voor de scheepvaart belangrijkste subsectoren (o.a. scheepsbouw, banken, research).

Het boek zelf is opgevat als een gids voor de organisatie en werking van de globale scheepvaartindustrie. Het betreft een uitzonderlijke combinatie van enerzijds een historische en theoretische analyse van een toch wel grote en complexe markt, anderzijds gedetailleerde praktische informatie.

In vergelijking met de eerste editie

gaat het wel om een substantiële bijwerking van een aantal elementen: de scheepvaartcycli; de vier deelmarkten (de reguliere markt, tweedehandsschepen, nieuwbouw, sloop); scheepsfinanciering; zeegebonden handel; de link met de economische activiteiten; deregulering van de scheepvaart.

Tot besluit: momenteel is dit boek een absolute must voor iedereen die in de maritieme sector actief is, van academicus over scheepseigenaar en havenbeheerder tot student.

Eddy Van de Voorde

La croissance économique

Pierre Maillet en Philippe Rollet, *La croissance économique (Reeks "Que Sais-Je?", 1210)* Parijs, Presses Universitaires de France, 1998, 127 blz. - Prijs: niet meegedeeld
ISBN 2-13-048758-0

In de reeks "Que Sais-Je?" behandelen de auteurs in dit boekje het fenomeen van de economische groei. Wie vertrouwd is met de publicaties uit de reeks "Que Sais-Je?" is zich bewust van de beperkte omvang en inhoud. In een werkje met de afmetingen van een grotere zakagenda, en dat maar ongeveer 120 bladzijden telt, kan men geen uitvoerige analyses verwachten. Het zou evengoed een typisch hoofdstuk uit een handboek macro-economie kunnen zijn. Niettemin slagen de auteurs erin een vrij volledig beeld op te hangen van de diverse aspecten van de economische groei. Het eerste deel biedt een overzicht van hoe de economische groei zich sinds de 18de eeuw in bepaalde landen heeft voor-

gedaan en is uitgemond, in een de facto toestand van ongelijkheid op de dag van vandaag. De oorzaken die aan de grondslag liggen van de economische groei, worden in deel twee geanalyseerd. De aandacht wordt gericht op zowel economische als sociale en institutionele factoren. Deel drie, ten slotte, belicht in welke mate de economische politiek kan bijdragen tot de economische groei van een land. De teksten zijn vlot geschreven, geven een goed inzicht in de materie, en nodigen zonder meer uit om het werkje in één adem volledig uit te lezen.

Paul Roosens

Econometrics

Jon Stewart (†) en Len Gill, *Econometrics. Second Edition*
Londen, Prentice Hall Europe, 1998, xii + 426 blz. - Prijs: 32,95 USD
ISBN 0-13-589474-3

Het betreft de tweede uitgave van het vermaarde *Econometrie*-boek van de inmiddels overleden auteur Jon Stewart, die het vak econometrie doceerde aan de universiteit van Manchester. De eerste uitgave, die dateerde van 1991, behandelde reeds de kern van de econometrie fundamenteel, rigoureuus en op een hoog niveau, terwijl de omvang ervan, in vergelijking met andere econometrie-handboeken, behoorlijk compact op 331 bladzijden bleef. Sedert het begin van de jaren negentig was het dan ook het handboek bij uitstek van de kwantitatieve richting aan de faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen (TEW) van de

UFSIA.

Deze tweede uitgave, herwerkt en aangevuld door Stewarts opvolger, Len Gill, bouwt voort op de ingeslagen weg, maar brengt vernieuwing en uitbreiding. Terwijl in de eerste editie reeds ECM, eenheidswortels, cointegratie en VAR (vector-autoregressieve modellen) ter sprake kwamen, wordt deze materie in de tweede uitgave merkkelijk uitgebreid. In de plaats van het zevende hoofdstuk, dat in de oorspronkelijke uitgave gewijd was aan tijdreeksmodellen (ARIMA), komt in het onderhavige boek vernieuwende aandacht voor de schattings- en toetsingsproblematiek van dynamische modellen. Vervolgens komt het hele negende hoofdstuk neer op een uitdieping van de VAR- en VEC-modellen, alsmede het daarmee samenhangende cointegratievraagstuk.

Het boek omvat tien hoofdstukken, dat is er één meer dan in de eerste editie. In het tiende en laatste hoofdstuk komen, naast de onderwerpen die al in de oorspronkelijke uitgave voorkwamen, aanvullend de ARCH- en GARCH-processen aan de orde, die een belangrijke rol spelen in de econometrie van de financiële markten.

De tweede uitgave geeft ook na elk hoofdstuk nuttige "further readings". Het is inderdaad onbegonnen werk - en het strookt evenmin met de bedoelingen van de auteurs - op een beperkt aantal bladzijden alle mogelijke econometrische topics te bespreken. De keuze van de auteurs kan o.i. evenwel als bijzonder geslaagd worden aangemerkt. In een vrij kort bestek kan de lezer inderdaad een fundamentele kennis opdoen van de hedendaagse econome-

trie. Voorts bevat het boek ter illustratie van de behandelde materie nieuwe datasets, die via een aparte website op het Internet geraadpleegd kunnen worden.

Voor al wie geen genoegen neemt met een oppervlakkige kennis van "toegepaste" econometrie, d.w.z. econometrie die louter gericht is op het inzichtloos computergestuurd toepassen van technieken en methoden, kunnen we de lezing en de studie van dit boek bijzonder aanbevelen. We onderschrijven dan ook ten volle hetgeen de auteurs als volgt formuleren: "It is sometimes felt that statistics and econometrics can be taught simply by teaching students how to use an appropriate software package. Nothing could be further from the truth."

Robert Van Straelen

Index Numbers

Rolf Färe, Shawna Grosskopf en R. Robert Russell, eds., *Index Numbers: Essays in Honour of Sten Malmquist*
Boston/Londen/Dordrecht, Kluwer Academic Publishers, 1997, ix + 283 blz. - Prijs: 195 NLG
ISBN 0-7923-8050-9

Deze reader bevat een selectie papers die in mei 1996 in Lund (Zweden) gepresenteerd werden op het Arne Ryde-symposium ter ere van Sten Malmquist. Malmquist formuleerde reeds in 1953 een kwantiteitsindex in de consumptietheorie met behulp van afstandsfuncties. Later gebruikte Shephard ook afstandsfuncties in de productiecontext.

Door de voorkeuren van de editors

is het merendeel van de opgenomen bijdragen van vrij theoretische aard. Een voordeel is evenwel dat sommige van de opgenomen stukken een overzichtsfunctie vervullen en daardoor het traditionele formaat van twintig pagina's ver konden overschrijden.

Dat laatste is reeds het geval voor het eerste hoofdstuk, van Russell, dat de toepassingen van afstandsfuncties in consumenten- en producententheorie overschouwt. Onder meer de verschillende rollen die deze functies spelen als technische efficiëntie maatstaf, als kwantiteits- en welvaartsindex, en als productiviteitsindex komen aan bod. Ook het derde essay, van Färe, Grosskopf en Roos, biedt een meer specifiek overzicht van de productiviteitsindex van Malmquist: de relaties met concurrerende indices van Fisher, Törnqvist en Hicks-Moorsteen, eigenschappen als transitiviteit, de rol van schaalvoordelen e.d. worden omstandig beschreven. Ook wordt een becommentarieerd overzicht geboden van alle empirische studies die gebruikmaken van de productiviteitsindex van Malmquist, die in 1989 door enkele van deze auteurs voor het eerst empirisch implementeerbaar werd gemaakt.

Er zijn verder nog twee theoretische bijdragen: Balk bespreekt Malmquist-indices voor indirecte technologieën, en Chambers behandelt de ontwikkeling van directionele afstandsfuncties en hun relatie tot recente indices die zijn voorgesteld door Luenberger.

Om af te ronden zijn er ook twee lichter verteerbare stukken opgenomen. Bjurek, Førsund en Hjalmarsson vergelijken Zweedse elektriciteitsdistributeurs met behulp van de

bovenvermelde productiviteitsindices van Malmquist en van Hicks-Moorsteen. Ten slotte bespreken Norlander en Roos het praktische gebruik van de productiviteitsindex van Malmquist bij de evaluatie van de performantie van 800 Zweedse apotheken die onder een nationaal monopolie zijn gegroepeerd.

Dit is zonder meer een interessant boek, dat evenwel georiënteerd is op een beperkt publiek van specialisten. Overigens is het met deze "Hollandse" prijs raadzaam om twee keer na te denken alvorens zich aan een dure miskoop te bezondigen.

Kristiaan Kerstens

Mathematics in Economics

David Bailey, Mathematics in Economics
Londen, Mc-Graw-Hill Publishing Company, 1998, ix + 485 blz. - Prijs: 19,99 GBP
ISBN 0-07-707860-8

Dit handboek wiskunde richt zich tot studenten economie met een beperkte wiskundige basiskennis: eenvoudige algebra, coördinaten en grafieken, maar ook, zo blijkt uit de lectuur, het begrip "limiet" en goniometrische betrekkingen.

De eerste hoofdstukken behandelen de lineaire algebra met toepassingen, vervolgens worden calculus en optimalisering (met en zonder beperkende voorwaarden) aangepakt, en tot slot de dynamische analyse (differentiaalvergelijkingen en differentievergelijkingen). Elk hoofdstuk bevat uitgewerkte voorbeelden en oefeningen, waarvan de oplossingen achteraan in het boek omstandig worden weergegeven. De inhoud is klassiek, en wordt op

een grondige, degelijke en consequente wijze aangebracht. Enkele economische voorbeelden ontbreken niet. De meeste zijn kort en vereisen geen economische voorkennis. Enkel de behandeling van de comparatieve statica van het IS/LM-schema omvat vele bladzijden.

Het eindniveau is meer dan aanvaardbaar, met de aanpak van onderwerpen zoals dualiteit in lineaire programmering, comparatieve statica, quasi-concaviteit, voorwaarden van Kuhn-Tucker, differentiaalvergelijking van de tweede orde met complexe wortels of fase-diagrammen.

Wat sommigen zouden kunnen betreuren is de afwezigheid van systematische bewijsvoering, en de als gevolg hiervan vrij intuïtieve en inductieve aanpak bij de bespreking van concepten en eigenschappen. Discussies over de wenselijkheid hiervan voor economiestudenten zullen wel nooit tot een conclusie leiden. Als men zich echter achter de keuze van de auteur kan scharen, dan is dit werk ontgensprekelijk een aanwinst in het domein.

Marc Jegers

Transport and Developing Countries

David Hilling, Transport and Developing Countries
Londen/New York, Routledge, 1996, xvi + 345 blz. - Prijs: 13,99 GBP
ISBN 0-415-13655-5

We kennen allemaal het beeld dat ons vaak wordt geschetst van de Derde Wereld: onderbroken wegen, overvolle treinen, inefficiënte ha-

vens, gecongesteerde steden. Wij bekijken dat vanop een afstand, met westerse ogen.

Dit boek wekt alleen reeds interesse omdat de auteur vertrekt vanuit de vraag waarom dit soort beelden geassocieerd wordt met het gebrek aan ontwikkeling. Hij biedt de lezer gedetailleerd onderzoek aan, zowel theoretisch als vanuit de praktijk. Er wordt expliciet ingegaan op het contrast tussen mobiele en immobiele samenlevingen, de band tussen transport en ruimtelijke organisatie, de wijze waarop transport ontwikkelingsprocessen kan beïnvloeden. In een afsluitend hoofdstuk worden de belangrijkste onderzoeksthema's met betrekking tot de relatie tussen transport en ontwikkelingsprocessen geïdentificeerd.

David Hilling zorgt met zijn voorbeelden voor een uitgebalanceerde regionale afdekking. Opvallend is wel dat hij daarbij goede en slechte voorbeelden geeft, wat op zichzelf reeds aantoonbaar dat er geen universele oplossingen zijn voor transportproblemen.

Dit boek is een aanrader voor iedereen die betrokken is bij de ontwikkelingsproblematiek, en een must voor diegenen die werken op het terrein van planning en ontwikkeling van transportprojecten.

Eddy Van de Voorde

The Structure of Applied General Equilibrium Models

Victor Ginsburgh en Michiel Keyzer, The Structure of Applied General Equilibrium Models
Cambridge, MA/Londen, The MIT Press, 1997, xx + 555 blz. - Prijs: 51,95 GBP

ISBN 0-262-07179-7

De theorie van het algemeen evenwicht is lang een puur theoretisch domein geweest zonder veel beleidstoepassingen. Dat veranderde in de jaren zeventig, toen de eerste Toegepaste Algemene Evenwichtsmodellen (Applied General Equilibrium) werden gebruikt voor de evaluatie van verschillende beleidsopties inzake handelsbeleid, inkomensherverdeling, grote publieke investeringen enz. Deze modellen bekijken de effecten van bepaalde wijzigingen in beleidsparameters op de evenwichtsprijzen in alle markten simultaan en evalueren de resulterende welvaartsveranderingen ten aanzien van de initiële situatie. AGE-modellen vereisen enerzijds een grondige kennis van de onderliggende theorie van het algemeen evenwicht, en anderzijds een goede kijk op dataverrekeningen, schattings technieken voor consumenten- en producentengedrag, kalibrering van modellen, en het gebruik van niet-lineaire optimalisatietechnieken. Boeken die beide terreinen verenigen bestonden tot voor kort niet of nauwelijks. Ginsburgh (ULB) en Keyzer (Vrije Universiteit Amsterdam) beogen deze leemte aan te vullen en de toegepaste econoom tot op het punt te brengen waarop hij in principe in staat is om zelf standaardtoepassingen van dergelijke AGE-modellen te maken.

De eerste drie hoofdstukken leveren de theoretische achtergrond voor het menu van standaardtoepassingen in de hoofdstukken 4 tot 12. Hoofdstuk 1 geeft een overzicht van het competitief algemeen-evenwichtsmodel. Hoofdstuk 2 resumeert op coherente wijze de stan-

daardtheorie over consumenten- en producentengedrag, en ook de manier waarop uitkomsten uit bepaalde beleidsscenario's in welvaartstermen geëvalueerd kunnen worden. Hoofdstuk 3 definieert de basisstructuren van de AGE-modellen, bespreekt de belangrijkste stappen in de constructie van dergelijke modellen, en becommentarieert een alereenvoudigste numerieke toepassing met gebruikmaking van GAMS (General Algebraic Modelling System).

De overige negen hoofdstukken presenteren specifieke modellen met het oog op internationale handel, prijsrigiditeiten, externe effecten, imperfecte competitie enz. Elk van deze hoofdstukken behandelt eerst theoretisch hoe in een dergelijke context een algemeen evenwicht kan bestaan, de welvaartskenmerken, en hoe deze theoretische modellen in de praktijk kunnen worden toegepast.

Verder voorziet het boek nog in meerdere appendices. Een eerste deel omvat de wiskundige achtergrond inzake convexe programmering. Een tweede deel bevat een uitgebreid GAMS-model. Een derde deel omvat de algemene onderliggende assumpties en de specifieke assumpties per hoofdstuk.

Ten slotte is er ook nog een onafhankelijk programma met ingebouwde gebruikshandleiding ter beschikking om zelf algemeen-evenwichtsmodellen van het GAMS-type te ontwikkelen op basis van de in het boek beschreven modellen ("Building Applied General Equilibrium Models in GAMS: A user's guide and a library of applications"). Dit programma, gepresenteerd in een Windows-interface,

maakt het mogelijk de modellen te bekijken en te wijzigen, te laten lopen (als men een GAMS-licentie heeft) en de resulterende output te bekijken. In dit programma is ook een korte beschrijving per model opgenomen. Dit Windows-programma is gratis verkrijgbaar op het volgende webadres: <http://mitpress.mit.edu/books/GINTH/GAMS.html>. Dit gepecialiseerde werk van Ginsburgh en Keyzer heeft elders reeds veel lovende kritieken ontvangen en mag dus in geen enkele goede onderzoeksbibliotheek ontbreken.

Kristiaan Kerstens

Some British Empiricists in the Social Sciences, 1650-1900

Richard Stone, Some British Empiricists in the Social Sciences, 1650-1900 (Raffaello Mattioli Lectures) Cambridge, Cambridge University Press, 1997, xxii + 501 blz. - Prijs: 40 GBP ISBN 0-521-57145-6

Richard Stone (*1914) was in zijn nopjes toen hij uitgenodigd werd om in het kader van de prestigieuze "Raffaello Mattioli Lectures" een aantal colleges te wijden aan het werk van Britse sociaal-wetenschappelijke empiristen uit de periode 1650-1900. De Banca Commerciale Italiana nodigde sinds het begin van de jaren tachtig namelijk een schare gereputeerde wetenschappers uit naar de "Università Commerciale Luigi Bocconi" van Milaan. Richard F. Kahn, Franco Modigliani, Charles P. Kindleberger, Alan Peacock, Shigeto Tsuru, Karl Brunner, Allan H. Meltzer, Paul Patrick Streeten, Nicholas Kaldor, Erik F. Lund-

berg en Herbert A. Simon gingen er Richard Stone vooraf en stonden borg voor een benijdenswaardige reeks gastcolleges over de geschiedenis van het economisch denken. De Cambridge University Press verzorgde telkens de bijbehorende publicatie, en ook dit keer betreft het een boekwerk dat gezien mag worden. Overigens naar inhoud én naar vorm. Vooraleer de inhoud ervan nader toe te lichten vermelden we nog dat Richard Stone in 1991 overleed terwijl hij nog met het manuscript doende was. Zijn vrouw Giovanna voltooide het werk. Richard Stone presenteert in vier thematische colleges samen 12 monumenten uit de Britse sociaal-wetenschappelijke geschiedenis. Elk van hen wordt met een relevant inleidend curriculum bedacht. Het eerste college is gewijd aan de zogenaamde "politieke aritmetici". William Petty (1623-1687) wordt er gepresenteerd als de vader van de Nationale Rekeningen. Charles Davenant (1656-1714) geldt als de kampioen van deze groep wetenschappers op basis van zijn toen baanbrekende belastinganalyses. En Gregory King (1648-1712) wordt geroemd om zijn bijdragen tot de ontwikkeling van de economische statistiek, onder meer op basis van studies over inkomsten en uitgaven, rijkdom, buitenlandse handel, oorlogsfinanciën, gezondheidszorg, armenzorg, consumentengedrag ... De tweede reeks voorgestelde wetenschappers stond borg voor een merkbare voortgang in de economische statistiek. William Fleetwood (1656-1723) maakte werk van (voor ons evidente) prijsindexcijfers. Arthur Young (1741-1820) ontwikkelde het begrip "toegevoegde

waarde" en Patrick Colquhoun (1745-1820) is vooral de geschiedenis ingegaan vanwege zijn baanbrekend werk over het "Nationaal Inkomen", meer bepaald dan van het Britse Rijk.

Het derde college is gewijd aan "Demografie en bevolkingsstatistiek". John Graunt (1620-1674) analyseerde nauwgezet bevolkingsstatistiek en introduceerde begrippen zoals mortaliteit, morbiditeit en levensverwachting. Ook inzake toentertijd innoverende vergelijkingen tussen stad en platteland maakte hij zich verdienstelijk. Edmond Halley (1656-1742) van zijn kant stond borg voor een significante verfijning in de opbouw van overlevingstabellen. William Farr (1807-1883) ten slotte verdient allereerst speciale vermelding om zijn bijdragen tot de studie van de bevolkingsstatistiek in het algemeen en van levens- en ziekte-tabellen en groepsspecifieke mortaliteit in het bijzonder. Verder gaat deze wetenschapper de geschiedenis in om zijn innoverende ideeën over het begrip "human capital" en in verband met de introductie van de rekenmachine.

In het vierde en laatste hoofdstuk worden een aantal figuren ten tonele gevoerd die de ontwikkeling van de "kwantitatieve sociale analyse" grote diensten hebben bewezen. Frederik Morton Eden (1766-1809) was vooral geïnteresseerd in de studie van armoede en misdaad in Engeland. Hij leverde ook een fundamentele bijdrage inzake de berekening van bevolkingsvooruitzichten. Florence Nightingale (1820-1910) combineerde haar vorming als statistica met een opmerkelijke dosis sociale bewogenheid. Die laatste karaktertrek verklaart waarom haar weten-

schappelijke verdienste, onder meer inzake sanitaire en hospitaalstatistieken, doorgaans wordt ondergevaard. Charles Booth (1840-1916) uiteindelijk is onder sociale wetenschappers genoegzaam bekend. Hij verdient vermelding om zijn studies over de slechte en armoedige levensomstandigheden van de werkende klassen in Londen. Vermelden we nog dat de lezer in deze belangwekkende publicatie ook een autobiografische schets en

een bibliografie van de auteur aan treft, maar dat hij bovendien kan rekenen op een onschatbare reeks uiterst interessante cijfertabellen en grafieken en op een afbeelding van de besproken auteurs. Richard Stone maakt ten slotte impliciet ook duidelijk hoe natuurlijk verwant de sociale en de economische wetenschappen wel waren voor de vaders van de menswetenschappen (sorry, Florence Nightingale ...).

Luc Goossens

Financieel beleid

Corporate Financial Decisions and Market Value

Giovanni Marseguerra, Corporate Financial Decisions and Market Value: Studies on Dividend Policy, Price Volatility, and Ownership Structure (Contributions to Management Science)

Heidelberg/New York, Physica-Verlag (Springer), 1998, viii + 181 blz. - Prijs: niet meegedeeld
ISBN 3-7908-1047-9

Deze monografie is gegroeid uit het doctoraal proefschrift van de auteur. Het is een zuiver theoretisch werk zonder enige aanzet tot empirisch onderzoek. De auteur behandelt drie deeldomeinen binnen de financieringsleer.

In de eerste plaats bestudeert hij de relevantie van dividendpolitiek. Miller en Modigliani hadden, onder bepaalde restrictieve assumpties, aangetoond dat dividendpolitiek irrelevant is voor de waarde van een aandelenprijs. Nochtans kunnen

managers de informatiekloof die er bestaat tussen hen en de aandeelhouders ten dele oplossen door informatie te verstrekken over dividenden. Op basis van deze informatiestromen trachten belanghebbenden de «prosperity» van de onderneming in te schatten. Aan de hand van een Kalman-filter modelleert Marseguerra het leerproces van de aandeelhouder.

In het tweede deel verklaart de auteur de zogenaamde «excess-volatiliteit»-paradox. Shiller had meer dan 15 jaar geleden aangetoond dat de aandelenprijzen veel sterker variëren dan de dividenden. Marseguerra toont aan dat dividendbeleid deze paradox kan verklaren. Dividendbeleid vlakkt immers de volatiele schommelingen in de winstcijfers af.

In het derde deel wordt corporate governance wiskundig benaderd en wordt de relatie tussen eigendomsstructuren en investeringsbeslissingen bestudeerd.

Wie Marseguerra's werk begint te lezen met het idee praktische tips over financieel beheer over te houden, komt waarschijnlijk van een kale reis thuis. Wie daarentegen veeleer academisch ingesteld is, zal dit werkstuk zeker naar waarde weten te schatten. Ofschoon de drie delen samenhangen, kunnen ze afzonderlijk gelezen worden.

Marc De Ceuster

Financial Claims and Derivatives

David N. King, Financial Claims and Derivatives
Londen, International Thomson Business Press, 1999, viii + 344 blz. - Prijs: 18,99 GBP
ISBN 1-86152-448-X

Het doel van de auteur, die verbonden is aan de universiteit van Stirling, is een beschrijving te verschaffen van de belangrijkste financiële instrumenten die bespeeld worden in het Verenigd Koninkrijk. Economische voorkennis is niet vereist, en de tekst wordt gelardeerd met voorbeelden uit het echte leven, inclusief voorbeelden van gepubliceerde informatie.

De indeling is de logica zelf: drie hoofdstukken over financiële rechten en aandelen (via duration naar CAPM en APT), dan zes hoofdstukken over afgeleide producten: forwards, futures, opties (inclusief waardebeoordeling en futures-opties), en tot slot een kort hoofdstukje over swaps.

De aanpak is vrij intuïtief zonder in simplisme te vervallen, met grafieken en een aantal essentiële formules, maar zonder bewijzen. De benadering wordt consequent doorge-

trokken, waardoor een homogeen en duidelijk boek tot stand gekomen is, dat bereikt wat het beoogde.

Marc Jegers

Financial Modeling

Simon Benninga, Financial Modeling: with a section on Visual Basic for Applications by Benjamin Czaczkes
Cambridge, MA/Londen, The MIT Press, 1997, xiii + 415 blz. - Prijs: 24,95 GBP
ISBN 0-262-02437-3

Simon Benninga's *Financial Modeling* is de opvolger van zijn *Numerical Techniques in Finance* (NTF). NTF had het implementeren in Lotus 1.2.3 van een aantal belangrijke financiële modellen tot doel. *Financial Modeling* vertaalt de oude Lotus-macro's naar Excel-toepassingen. In dit opzicht biedt het boek niet veel nieuws ten opzichte van zijn voorganger, tenzij de programmeeromgeving. Gegeven de dominante positie die Excel verworven heeft in de markt van de spreadsheets, zal deze nieuwe versie van NTF door velen op gejuich onthaald worden.

Benninga laat zeer diverse domeinen aan bod komen. Bedrijfsfinancieringsproblemen zoals het opstellen van een jaarrekening, ondernemingswaardering en de financiële analyse van leasing komen aan bod. Een tweede deel geeft een overzicht van portfoliomodellen die de efficiënte grens berekenen. Deel drie introduceert optiewaardering. Zowel het binomiale model als het model van Black en Scholes krijgen aandacht. Dit deel wordt afgesloten met een implementatie van portefeuilleverzekering. Het vierde deel richt

zich op de obligatiemarkt (duration, immunisatie) en de obligatiefutures (hoe bepalen we de goedkoopst leverbare obligatie?). Het boek wordt afgerond met een technische appendix, die enkel Excel-functies en -procedures die doorheen het boek gebruikt worden, verduidelijkt. Vanuit pedagogisch standpunt is dit werk, meer nog dan zijn voorganger, goed geslaagd. Elk onderwerp wordt theoretisch ingeleid en dan geïmplementeerd. De spreadsheets worden trouwens bijgeleverd op diskette. Vanuit praktisch standpunt biedt Benninga een aantal oplossingen voor gebruikers die geen andere software ter beschikking hebben. Voor veelvuldig en professioneel gebruik zijn er evenwel alternatieve softwareprogramma's op de markt.

Marc De Ceuster

Markov-Switching Vector Autoregressions

Hans-Martin Krolzig, *Markov-Switching Vector Autoregressions: Modelling, Statistical Inference, and Application to Business Cycle Analysis (Lecture Notes in Economics and Mathematical Systems, 454)*
Berlijn, Springer-Verlag, 1997, xiv + 357 blz.
- Prijs: 106 DEM
ISBN 3-540-63073-2

Dit boek handelt over de actueel populaire econometrische techniek om economische variabelen te analyseren in termen van regimes die zich over de tijd heen manifesteren in het gedrag van de betrokken variabele(n). Dit boek draagt bij tot de algemene verspreiding van dit concept en biedt interessante uitbreidingen

naar de multivariate context: multi-pele regimes (meer dan 2). Het bevat twee empirische secties.

In het algemeen wordt voor een variabele X_t een regimevariërend regressiemodel geschat, dat gekarakteriseerd wordt door een niet-observeerbare toestandsvariabele s_t en transitiekansen p_{ij} van regime i naar j . De bijdrage van Krolzig bestaat erin dat hij een uitbreiding naar een VAR-context implementeert (waarbij de X_t een vector van variabelen is), en ook cointegratie hierin kan verwerken.

Het boek begint met een algemene inleiding over "Markov switching". Daarna komen verschillende voorstellingen aan bod en worden verschillende schattingsmethoden onderzocht en onderling vergeleken. Uitbreidingen naar systemen met exogene variabelen, "distributed lags" in het regime, tijdsvariërende transitiekansen worden aangeboden. De twee empirische toepassingen hebben betrekking op de Duitse en de internationale conjunctuur.

Theoretisch is het boek zeer geavanceerd. Het is een herwerkte versie van het doctoraal proefschrift van de auteur. Op empirisch vlak ontgoochelt het enigszins, omdat niet alle voorgestelde uitbreidingen worden onderzocht. Tevens zou het interessant zijn voor mogelijke gebruikers van deze techniek als een programmeercode of diskette met de desbetreffende codes was opgenomen. Nu rest potentiële geïnteresseerden niets anders dan de zware taak om zelf een programma te schrijven.

Het boek richt zich in de eerste plaats tot wiskundigen en econometristen met een grondige kennis van

regimeswitching. Geïnteresseerde leken kunnen het best eerst Hamilton (*Time Series Analysis*, Princeton University Press, 1994) consulteren vooraleer aan dit zwaar technische boek te beginnen.

Nico Valckx

Implementing Derivatives Models

Les Clewlow en Chris Strickland, *Implementing Derivatives Models (Wiley Series in Financial Engineering)*
Chichester, John Wiley & Sons, 1998, xx + 309 blz. - Prijs: 45 GBP
ISBN 0-471-96651-7

De laatste jaren is er een wildgroei in handboeken over afgeleide financiële producten. Steeds weer worden er boeken gepubliceerd die opnieuw uit de doeken doen wat opties en futures zijn, welke speciale beleggingsstrategieën ermee gevolgd kunnen worden, en welke waarderingssystemen er voor die producten bestaan. Gebrek aan originaliteit is daarbij geen beletsel.

Het onderhavige boek is van een heel ander kaliber. Het spitst zich namelijk toe op de populairste numerieke methoden die gebruikt worden voor de waardering van optieproducten. De opzet is dus uiterst oorspronkelijk en nuttig. De meeste handboeken – ook de goede – beperken zich meestal tot een theoretische uiteenzetting van de waarderingssystemen en een algemene bespreking van de numerieke benaderingsmethoden. Aangezien beide topics vaak moeilijk te implementeren zijn, lopen tal van toepassingen nodeloos vertraging op en sluipen er ongemerkt fouten in de gebruikte algorit-

men. Clewlow en Strickland hebben zich tot doel gesteld hier paal en perk aan te stellen. Zij overlopen systematisch de domeinen van de optiewaardering die op dit moment als standaard aanvaard worden. Zij starten met een overzicht van de binomiale methoden en de opbouw van binomiale bomen, dat verderop uitgebreid wordt naar trinomiaale bomen. Ook Monte-Carlosimulatie en impliciete bomen komen aan bod. De technieken worden toegepast op tal van producten, waaronder padafhankelijke en renteaafhankelijke optiestructuren.

Altijd geven de auteurs stap voor stap aan hoe de diverse modellen geïmplementeerd kunnen worden. Bovendien volgt hierop een structuurtekst, die zich gemakkelijk laat omzetten in daadwerkelijke computercode. Ten slotte bieden de auteurs bij de meeste modellen ook een cijfervoorbeeld, dat volledig wordt uitgewerkt, inclusief de tussentappen. Het spreekt vanzelf dat dit ideaal is bij het opsporen van eventuele fouten in de eigen code.

Belangrijk om op te merken is dat ook leken op het gebied van numerieke methoden – en ik reken mezelf tot die categorie – vlot met het boek overweg kunnen. De auteurs geven immers voortdurend de intuïtie achter de methoden aan, soms aangevuld met een aantal voorbeelden die duidelijk maken waarom sommige methoden de voorkeur genieten boven andere. In principe is het ook mogelijk het boek door te nemen met als voorkennis alleen een paar basisbegrippen uit de optiewereld, hoewel ik meen dat de auteurs bij de beschrijving van de producten soms te summier blijven. Gelet op de overvloed van beschrijvende boe-

ken, is dit echter nauwelijks een bezwaar.

Uit het bovenstaande kan de lezer, niet ten onrechte, afleiden dat ik dit boek enthousiast onthaal. Zowel om de pedagogische aanpak als om de cijfervoorbeelden en de structuurteksten hoort dit werk in het boekenrek van menig optiegebruiker thuis, en het zal bovendien meermaals geraadpleegd worden.

Jan Annaert

Martingale Methods in Financial Modelling

Marek Musiela en Marek Rutkowski, *Martingale Methods in Financial Modelling (Applications of Mathematics, 36)* Berlijn/Heidelberg/New York, Springer-Verlag, 1997, xii + 512 blz. - Prijs: 118 DEM ISBN 3-540-61477-X

Dit werk is ontstaan uit de samenwerking tussen twee professoren die werkzaam zijn in een wiskunde-departement. De eerste is werkzaam in de Australische University of New South Wales, en de tweede auteur heeft zijn stek in de PolitechnikaWarszawka (Polen). Het boek is nr. 36 in de reeks van Springer over toegepaste wiskunde. Het hoort overduidelijk in deze prestigieuze reeks thuis en bakent daarmee voor een belangrijk deel ook zijn doelgroep af. De meeste economen zul-

len zich niet geroepen voelen dit boek te doorworstelen. Men kan in dit geval wel degelijk van "doorworstelen" praten, omdat het boek niet minder dan 470 pagina's telt, exclusief de buitengewoon uitvoerige (en volledige) 36 pagina's tellende bibliografie.

Inhoudelijk gaat het boek over optiewaardering. Het gamma van derivaten dat bestreken wordt, is buitengewoon groot. Vertrekkend van aandelenopties, leggen de auteurs al snel de brug naar opties op futures, termijncontracten en valuta's. Het eerste deel, dat grofweg alle opties op contant- en termijnmarkten bevat (met uitzondering van opties op vastrentende effecten), wordt afgesloten met een discussie van vroegde uitoefeningsmogelijkheden (Amerikaanse opties) en allerlei exotische varianten. Het tweede deel legt zich compleet toe op opties op vastrentende producten.

De aanpak van de auteurs is telkens mathematisch en rigoureuus. Het boek bevat een buitengewoon diepgaande discussie van de moderne optietheorie, maar betaalt daarvoor een prijs wat betreft zijn toegankelijkheid. Dit betekent niet dat verwoede pogingen om dit boek te doorgronden een verloren inspanning zouden zijn. Voor economen die echter voor de eerste maal met optiewaardering geconfronteerd worden, is dit boek niet geschikt.

Marc De Ceuster

Personeelsbeleid

Les tests de recrutement (leurs limites)

Ariane Lussato, *Les tests de recrutement (leurs limites)* (Reeks "Que Sais-Je?", 3372) Parijs, Presses Universitaires de France, 1998, 127 blz. - Prijs: niet meegedeeld ISBN 2-13-049120-0

Zoals andere uitgaven in deze bekende reeks bevat dit boek over tests voor personeelsselectie bevattelijke, veelzeggende en goed gestructureerde informatie.

Buitenstaanders die met deze problematiek vertrouwd zijn, vinden in een beperkt aantal bladzijden een schat van gegevens over de veelheid van psychologische tests: prestatieproeven (intelligentie, bekwaamheden, vaardigheden), persoonlijkheidsproeven (persoonlijkheidsvragenlijsten, projectieve technieken, grafologie) en situatieproeven (o.a. assessment centers). Ruime aandacht gaat naar de aspecten van instrumentele doelmatigheid, zoals geldigheid, betrouwbaarheid, objectiviteit en analyse van de opgaven (testvragen).

Verhelderend zijn de tabellen over de frequentie van het gebruik van onderzoeksmiddelen bij personeelsselectie en hun psychodiagnostische waarde: het selectie-interview, grafologie en geschiktheids- en intelligentieproeven komen in die volgorde in Frankrijk het meest aan bod. Toch behoren het interview en de grafologie tot de minst betrouwbare onderzoeksmiddelen.

In tegenstelling tot veel vulgariserende literatuur weet de auteur de beperkingen van de psychologische

test in te schatten en ervoor te waarschuwen. De onderliggende filosofie is duidelijk: psychologische proeven zijn waardevol wanneer ze door deskundigen worden gehanteerd en ze moeten worden uitgevoerd in combinatie met andere benaderingen, zoals referentieonderzoek, diploma's, vaktechnische proeven, interview, eventueel medisch onderzoek, om de waarschijnlijkheid van de vaststellingen te verhogen.

In de deontologische beschouwingen streeft de auteur naar een harmonische synthese tussen de rechten van de sollicitant op informatie en privacy en de noodzakelijke vereisten van het opdrachtgevend bedrijf of de opdrachtgevende instelling om competente kandidaten te werven. Terecht wordt onderstreept dat het belangrijke aspect van privacy niet mag worden verabsoluteerd, maar dat het bedrijf evenzeer het recht heeft om te weten hoe de virtuele kandidaat zal functioneren in de betreffende baan.

De vigerende wetgeving in Frankrijk legt het accent op de noodzaak van informatie aan de sollicitant over de procedure, kennisgeving van de resultaten, het gebruik van wetenschappelijk voldoende onderzochte methoden en competente selecteurs.

Vooral voor niet-psychologen, personen uit het human resources management en sollicitanten is dit werkje een aanrader om de mogelijkheden en beperkingen van psychologische tests beter te kunnen inschatten.

Stefaan Lievens

Careers in the New Millennium

Yochanan Altman, ed., *Careers in the New Millennium: Causes, Challenges, and Consequences*
Leuven/Amersfoort, Acco, 1997, 199 blz. -
prijs: 795 BEF
ISBN 90-334-3856-9

Loopbanen zullen nooit meer zijn wat ze geweest zijn. De vaste baan voor het leven staat in de archiefkast. Een loopbaan is niet meer de min of meer voorspelbare beklimming van de ladder binnen een organisatie. Het is een verzameling werkervaringen in verschillende banen, op verschillende plaatsen, bij verschillende werkgevers. Dit heeft verstrekkende gevolgen voor de werkende mens zelf en voor zijn gezin. Vooral de tweeverdieners en dubbele-carrièregezinnen zullen het knap lastig hebben om hun privé-

leven met hun loopbaan te verzoenen.

Wij dachten dat dit intussen gemeengoed geworden was, maar de samensteller van deze bundel bijdragen heeft een aantal academici, consultants en bedrijfsmensen aangesproken om het thema nogmaals uit te spitten. Vernieuwende inzichten vallen er in dit boek niet te rapen. Wie de eerder verschenen bestsellers van William Bridges (*Job Shift*), Anthony Simpson (*Company Man, The Rise and Fall of Corporate Life*) of Jeremy Rifkin (*The End of Work*) en dergelijke gelezen heeft, krijgt al vanaf de eerste bladzijden een déjà-vu-gevoel.

Dit boek is derhalve wel interessant als eerste kennismaking met de nieuwe loopbaanomgeving en loopbaantrends, maar voor lezers met voorkennis is het minder geschikt.

Luc Derijcke

Accountancy

Cost & Effect

Robert S. Kaplan en Robin Cooper, *Cost & Effect: Using Integrated Cost Systems to Drive Profitability and Performance*
Boston, Massachusetts, Harvard Business School Press, 1997, 357 blz. - Prijs: 29,95 USD
ISBN 0-87584-788-9

Begin jaren tachtig schreven Kaplan en Cooper een aantal artikelen over het concept Activity Based Costing (ABC). Dit concept hadden de auteurs ontwikkeld op basis van hun consulting-ervaringen in het bedrijfsleven, o.a. bij de producent van

zware machines John Deere. Het concept ABC en zijn verdere toepassingen, zoals Activity Based Management (ABM) en Activity Based Budgeting (ABB), werden tot hiertoe steeds beschreven in afzonderlijke artikelen. In dit boek worden voor het eerst alle aspecten van ABC en alle toepassingen, zoals ABM, ABB e.a., samengebundeld in één verhaal. Hoewel de term ABC niet in de titel voorkomt, handelt het boek vooral over de voordelen en toepassingen van ABC op het vlak van kostprijsberekening, strategische beslissingen en controle. Daarnaast zetten Kaplan en Cooper ook

een stap verder en bekijken zij de rol van ABC-informatie in het kader van "Enterprise Wide Systems" (EWS). Deze laatste ontwikkeling is het recentste hoofdstuk in het al 15 jaar durende ABC-verhaal.

In feite zijn in het boek twee grote delen te onderscheiden. In het eerste deel, dat de eerste vijf hoofdstukken beslaat, bespreken Kaplan en Cooper de evolutie van het traditionele systeem van kostprijsberekening naar een "Enterprise Wide System" dat gesteund is op ABC-informatie. Bij deze evolutie onderscheiden Kaplan en Cooper vier fasen. In de eerste fase beschikt een bedrijf slechts over een systeem van historische kostprijsberekening, waarbij de indirecte kosten vooral verdeeld worden op basis van volumeverdeelsleutels. Dit systeem dient vooral de externe financiële verslaggeving in de onderneming. In de tweede fase doet de techniek van standaardkostprijsberekening haar intrede. Hiermee krijgt het bedrijf ook de mogelijkheid om budgetten op te stellen en om een systeem van managementcontrole uit te werken, uiteraard nog vooral gesteund op financiële indicatoren. Kostprijsinformatie wordt niet langer alleen maar verzameld voor de financiële boekhouding, maar wordt nu ook gebruikt om beslissingen te nemen. In deze fase zijn gaat het vooral nog om operationele beslissingen. In de derde fase verzamelt men kosteninformatie om strategische beslissingen te nemen. In deze fase komt het concept ABC voor het eerst ter sprake. In deze hoofdstukken worden ook de concepten "life cycle costing", "target costing" en "pseudo profit centers" geïntroduceerd. In de derde fase worden deze nieuwe systemen

van kosteninformatie opgezet als stand-alone systemen, die niet geïntegreerd zijn met andere systemen bij andere afdelingen in het bedrijf. In de vierde en laatste fase wordt deze integratie wel gerealiseerd met behulp van EWS-systemen. Deze vierde fase wordt echter in het voorlaatste hoofdstuk van het boek beschreven.

Het tweede deel van het boek, hoofdstuk 6 t.e.m. 13, is volledig gewijd aan het concept ABC. In hoofdstuk 6 worden nogmaals de basisbeginselen van ABC uiteengezet. De auteurs besteden aandacht aan de keuze van de "activity drivers" en illustreren de logica van de kostenhiërarchie en de kostendoorrekening met voorbeelden. In hoofdstuk 7 komt de problematiek van de capaciteitskosten naar voren, met een duidelijk onderscheid tussen ter beschikking gestelde middelen en geconsumeerde middelen. De hoofdstukken 8 t.e.m. 11 handelen over het gebruik van ABC-informatie bij beslissingen van strategische aard, zoals prijs- en verkoopmixbeslissingen, productontwerp en -ontwikkeling, leverancierskeuze en productiebeslissingen. In hoofdstuk 12 wordt het gebruik van ABC en ABM in de dienstensector besproken.

Tot hier is het boek in feite een samenvoeging van wat Kaplan en Cooper de afgelopen jaren al in diverse artikelen hadden geschreven. De laatste drie hoofdstukken vormen echter het interessantste deel van het boek, omdat zij de nieuwe ideeën en de verdere uitwerkingen van bestaande concepten bevatten. Hoofdstuk 13 gaat in op een aantal thema's die eerder nog niet werden uitgediept: het analyseren van "business and corporate-level"-kosten,

het analyseren van merk-, product-lijn- en distributiekanaalkosten, de integratie van ABC-informatie bij het berekenen van EVA (= economic value added), het meten van "life-cycle"-kosten en het onderscheid tussen primaire en secundaire activiteiten. Hoofdstuk 14 beschrijft de noodzakelijke voorwaarden voor het gebruik van ABC-informatie in de zogenaamde EWS-systemen, die ondersteund worden door bedrijven als SAP, Oracle, Triton, Baan. Tot slot behandelt hoofdstuk 15 het gebruik van ABC-informatie bij budgettering en bij het vaststellen van transferprijzen.

Cost & Effect is geschreven voor de praktijk. Kaplan en Cooper wilden al hun ideeën over kostenanalyse en kosteninformatie voor het nemen van operationele en strategische beslissingen bundelen, en ze zijn daar duidelijk in geslaagd. Al hun ideeën zijn in dit boek netjes geordend en worden voorgesteld met tal van praktijkvoorbeelden. In de hoofdstukken waarin het gebruik van ABC in EWS-systemen wordt voorgesteld, kunnen de auteurs alleen maar de grote lijnen en de noodzakelijke voorwaarden bespreken, want de meeste implementaties zijn op dit moment nog aan de gang. Pas over een aantal jaren zal duidelijk zijn of de EWS-systemen de ondernemingsinformatie zodanig hebben verbeterd dat de prestaties van de ondernemingen zelf erop vooruit zijn gegaan.

Ann Jorissen

Issues in Accounting and Finance

Peter Atrill en Lindsey Lindley, eds., Issues in Accounting and Finance Aldershot, Ashgate Publishing, 1997, ix + 319 blz. - Prijs: 42,50 GBP ISBN 1-85972-465-5

De editors hebben in dit boek een aantal geselecteerde papers van een regionale conferentie van de British Accounting Association (1995) samengebracht en aangevuld (waarom en hoe is niet duidelijk) met bijdragen "from other sources".

De teksten zijn ondergebracht in vier delen: accountingonderwijs (met ook een paper over accounting in het onderwijs), ontwikkelingen in management accounting (waaronder een evaluatie van de wijziging in de organisatie van de eerstelijnsgezondheidszorg in Groot-Brittannië; management accounting moet hier met een vergrootglas gezocht worden), financiële rapportering en financieel beheer. In een boek met als titel *Issues in ...* is dit natuurlijk toegelaten. Voor de evaluatie moeten we dan uitmaken of de lezer er zijn gading in vindt.

Hoewel een aantal bijdragen op zich, volgens mij althans, wel interessant zijn, kan men hier gerust gewagen van een gebrek aan thematische homogeniteit. Mede door de vaststelling dat de meeste bijdragen ook niet zo'n hoog niveau halen, en in een aantal gevallen louter bespiegeld zijn, kunnen we stellen dat, voor professionals, andere boeken hoger op een prioriteitenlijst van "te lezen boeken" te vinden zullen zijn.

Marc Jegers

C.V. ANTWERPS BEROEPSKREDIET

ABK = PROFESSIONELE ONDERSTEUNING !

ABK is sedert meer dan 65 jaar gespecialiseerd in de kredietverlening voor zowel uw professionele als privé-investeringen.

Vele starters en snelgroeiers konden via het ABK en specifieke overheidsinitiatieven, zoals het WAARBORGFONDS en RENTETOELAGEN, hun bedrijf uitbouwen tot gezonde, winstgevendende entiteiten.

ABK = CORRECTE BANKSERVICE !

ABK zorgt optimaal voor uw betalingsverkeer en biedt U een vrij geavanceerd telbankingsysteem aan.

ABK past geen tarificatie toe, geen frank beheerskosten op de depositorekeningen, bovendien worden alle betaalkaarten KOSTELOOS ter beschikking gesteld.

ABK = RENDEREND EN VEILIG BELEGGEN !

Onze depositoboekjes geven de hoogste intrestvergoeding.

Onze depositocertificaten garanderen U op langere termijn vaak hogere opbrengsten dan de klassieke kasbons en zijn bovendien veel veiliger.

**UW PARTNER IN DE UITBOUW VAN
UW TOEKOMST ALS ZELFSTANDIGE !**

C.V. ANTWERPS BEROEPSKREDIET

Frankrijklei 136
2000 ANTWERPEN
tel. : 03/233.89.35
fax : 03/233.58.20

Agentschappen over gans de provincie (zie Gouden Gids onder nr. 6085).

Management Accounting

Charles H. Brandon en Ralph E. Drtina, *Management Accounting: Strategy and Control*
New York, The McGraw-Hill Companies, Inc., 1997, xxi + 906 blz. - Prijs: 23,99 GBP
ISBN 0-07-114076-X

In vele handboeken over management accounting gaat de helft van de hoofdstukken over kostprijsberekening (cost accounting). Planning en controle (beleidsaccounting of management accounting in strikte zin) maken dan de andere helft van het boek uit. In het voorliggende boek staan planning en controle centraal en aan de kostprijsberekening worden maar enkele hoofdstukken besteed. Meer dan op het louter becijferen van een kostprijs ligt het accent in dit boek dan ook op het verzamelen van kosten- en opbrengsteninformatie voor het nemen van diverse beslissingen op het vlak van ondernemingsplanning en -evaluatie.

De lezer wordt in de methodiek van kostprijsberekening ingewijd aan de hand van drie hoofdstukken (full cost, process analysis and ABC, product costing and financial reporting). Het is belangrijk te vermelden dat dit een van de weinige handboeken is waarin bij de introductie van het concept ABC ook aandacht besteed wordt aan het zoekproces waarmee men de belangrijke activi-

teiten en "cost drivers" kan identificeren. De meeste handboeken beschouwen de activiteiten en de "cost drivers" als gegeven en besteden weinig aandacht aan de informatieverzameling op dit vlak. Bij deze drie hoofdstukken ligt de nadruk vooral op het verzamelen en interpreteren van de informatie.

Tien hoofdstukken behandelen topics van planning en controle; een reeks nieuwe thema's zit in aparte hoofdstukken verwerkt. De rol van accountinginformatie bij strategische planning en controle wordt uitvoerig behandeld vooraleer de diverse planning- en controleaspecten afzonderlijk aan bod komen. Vrijwel uniek is verder dat dit boek een volledig hoofdstuk bevat over de beoordeling van discretionaire kosten centra en het gebruik van Activity Based Management in deze situaties. Verder wordt het thema "strategische kostenanalyse" in dit handboek uitvoeriger behandeld dan in andere basiswerken.

Dit handboek is bijzonder interessant in een cursus waar de nadruk meer op beleidsaccounting dan op kostprijsberekening ligt. Voor een cursus kostprijsberekening is het hoofdstuk over ABC dan weer een aanrader. Alle thema's worden geïllustreerd met praktijkvoorbeelden, zodat de relevantie van de geïntroduceerde concepten altijd duidelijk is.

Ann Jorissen

Europa

Europa: de uitdagingen voor het jaar 2000

Franklin Dehousse, Jacques Vandamme en Louis le Hardy de Beaulieu, eds., *Europa: de uitdagingen voor het jaar 2000*
Antwerpen/Groningen, Intersentia Rechts-wetenschappen, 1998, vi + 213 blz. - Prijs: 975 BEF
ISBN 90-5095-037-X

Een boek met een veelbelovende titel! Het gaat om een initiatief van de Studiegroep voor Europese Politiek, een vzw die vertegenwoordigers van Belgische universiteiten en van politieke, sociale en economische kringen samenbrengt. Niemand zal ontkennen dat 1999 een belangrijk jaar is voor de Europese Unie. De begrotingsopties voor de komende vijf jaar moeten worden vastgelegd. De uitbreidingsonderhandelingen moeten opschieten wil men de deadline van 2003 halen. De instellingen moeten worden aangepast aan het nieuwe aantal leden. En bovenal: de EMU gaat van start.

In het licht van deze problematiek is de voorliggende publicatie een nuttige leidraad. Het gaat immers om een compilatiewerk, dat een aantal problemen van de Europese Unie bespreekt: het institutionele vraagstuk, de vertegenwoordiging van de burger, de sociale en economische problemen, de rol van Europa in de wereld. Elk van de bijdragen is geschreven door specialisten in het vak (Bart Kerremans, Franklin Dehousse, Jacques Vandamme e.a.). Het zijn stuk voor stuk overtuigende Europese federalisten, maar tegelijk ook realisten. Ze weten dat een internationale organisatie als de EU slechts zo-

veel kan bereiken als de lidstaten toestaan. En daar wringt dikwijls het schoentje. De EU is een van de meest succesvolle economische organisaties aller tijden, maar ze moet voortdurend rekening houden met de nationale belangen van haar leden. Besluiten komen slechts moeizaam tot stand als een compromis tussen diverse nationale standpunten. Dat geldt zowel voor de buitenlandse handel als voor het asielbeleid, de begroting, de toetreding van de Centraal- en Oost-Europese landen, het regionaal beleid en dergelijke meer. Beschouwd vanuit deze optiek zijn bepaalde bijdragen in dit boek zeer boeiend. Zo wordt o.a. duidelijk waarom de vooruitgang in het proces van de Europese integratie zich vooral situeert op het sociaal-economische domein, waar de gewoonte om samen te werken reeds lang bestaat, en waarom dat niet geldt voor de zogenaamde tweede en derde pijler (resp. buitenlands beleid en defensie; asiel, immigratie, grenscontroles, criminaliteitsbestrijding, politionele en justitiële samenwerking). Het verklaart ook waarom sommige artikelen in de verdragen van Maastricht en Amsterdam onduidelijk en dubbelzinnig zijn. Ze vormen een compromis tussen nationale standpunten. Alleen de wijze waarop die artikelen worden uitgevoerd, zal aantonen of ze meer zijn dan vrome intentieverklaringen. Misschien komt dit laatste aspect een beetje te weinig aan bod in het boek. Dat is echter slechts een klein minpunt in een voor het overige uiterst leesbare en interessante publicatie.

Erik Faucompret